

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. III. Providentia Dei est immediata & efficax tam finium, quàm
mediorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

venit, sed permittit submerſionem, quia non tenetur, talis ſubmerſio eſt illi caſualis: patet, nam eſt cauſa omnino per accidens illius ſubmerſionis, propterea illi non imputatur ad culpam: ergo non ſufficit præviſio & permiſſio, ut effectus non ſit caſualis; ſed requiritur, quod non ſit volitus: unde cum Deus omnia velit & ordinet, nihil eſt illi caſuale. Hinc ſequitur Felix.

87. Et ſi inferas: ergo peccata ſunt caſualia reſpectu Dei; quia ſunt præviſa & permiſſa, ſed non volita. Reſponder n. 6. negando Conſequentiam: nam, inquit, quod peccata non ſint caſualia Deo, non provenit ex eo, quod illa prævideat & permittat; ſed quia nullo modo actionem Dei nec per ſe, nec per accidens conſequentur; nam ut aliquid ſit caſuale debet habere connexionem accidentalem cum actione illius cauſæ, cui eſt caſuale; nam fortuna eſt cauſa per accidens: cum ergo peccata nullam habeant connexionem accidentalem cum aliqua actione Dei, nec Deus ſit cauſa per accidens reſpectu peccati; hinc eſt, quod peccatum non ſit caſuale reſpectu Dei. Ita præſatus Auctor. Quomodo autem ſe habeat providentia Dei circa peccata, infra ſuo loco videbimus.

88. Impreſentiarum dico, nihil officere providentiæ univerſali Dei, quod permittat tot mala eſſe in mundo, & malos divitiis ac honoribus abundare; & e contraſtato juſtos gravibus affligi malis. Siquidem hæc ipſa permittuntur à Deo ad fines à ſe intentos, obtinendos; ad eodque in his maxime elucet providentia, quod per media, quæ nobis apparent improporcionata fini, Deus nihilominus finem à ſe intentum conſequatur; ut proinde ſapienter dixerit D. Aug. Enchir. cap. 11. Neque enim Deus omnipotens, quod etiam infideles fatentur, rerum cui ſumma poteſtas; cum ſummè bonus ſit, ullo modo ſi-neret, mali eſſe aliquid in operibus ſuis, niſi uſque adeo eſſet omnipotens, & bonus, ut bene faceret etiam de malo.

89. Quæ cum ita ſint, liquidd conſtat, in Deo eſſe providentiam omnium rerum, etiam minuſſimarum. Neque exinde vileſcit intellectus & voluntas Dei; ſicut vileſcit intellectus & voluntas hominis, qui dum in minoribus rebus diſponendis attentius verſatur, à majorum rerum æquali curâ diſtrahitur, nec poteſt ſingulis perfecte intendere; quia & potentiam intelligendi, & volendi finitam limitatamque habet, & (quod hinc ſit) actum intelligendi & volendi finitum ac limitatum; & ſic, propter primum, non poteſt ſimul habere actus intelligendi plures æque perfectos, ac poteſt habere unum vel pauciores; propter ſecundum verò; non poteſt uno actu attingere quodcumque obiectum.

90. Non ſic Deus, non ſic, cum enim habeat intellectum & voluntatem infinitam ac illimitatam, actumque intelligendi & volendi infinitum atque illimitatum, uno actu intelligendi, & volendi unumquodque attingere poteſt abſque neglectu, vel minori curâ alterius, adeoque ſingulorum, etiam minuſſimorum providen-

tia & curâ, nullam (inquit Smif. ſup. n. 7.) & vini intellectus, & voluntatis arguit vilitatem imperfectionemque; ſed infinitam potius perfectionem, debitam primo omnium rerum principio & cauſæ univerſali. Igitur talis providentia non eſt Deo neganda, non ſolum mediata, ſed etiam immediata, ut patebit ex Concluſione ſequenti, quæ talis eſt.

CONCLUSIO III.

Providentia Dei eſt immediata, & efficax tam finium, quam mediorum.

L Oquitur Concluſio de immediate, non ut aliarum cauſarum conſortium excludat, ſed ut proximum Dei in omnes effectus influum importat, ſive aliæ etiam cauſæ influant, ſive non. Porro Deum proximè influere in omnes effectus, ſuppono hic cum communiter ſententia, quæ docet, Deum immediate concurrere, tam immediate virtutis, quam ſuppoſiti, ad quemlibet effectum cauſæ ſecundæ, contra Durandum, & paucos alios, cauſantes Deum ſolum concurrere mediata ad aliquos effectus, conſervando cauſam creatam, nec eam impediendo à ſua actione.

Hoc ſuppoſito, ſcilicet quod Deus ſit immediata cauſa omnis entis creati, non poteſt (inquit Smif. ſup. n. 38.) non immediate eſſe cauſa per intellectum & voluntatem; adeoque non poteſt niſi intellectu & voluntate res dirigere immediate in ſuos fines, qualem directionem, nominamus providentiam rerum omnium immediatam. Ex quæ ratione patet, licet non ſit conſequens, Deum non habere immediatam omnium providentiam, ſi non eſt cauſa omnium immediata; tamen eſſe conſequens, quod habeat providentiam omnium immediatam, ſi eſt cauſa omnium immediata. Ita Theod.

Quod autem Deus immediate poſſet providere, tamenſi immediate non cauſaret, probat idem Auctor. ſup. n. 5. quia bene intelligi poteſt Deus diſponere immediate ſingulas res quæ ſunt, ſed quaſdam ut faciendas per ſe ipſum immediate, quaſdam ut faciendas immediate per ſolas cauſas ſecundas; quemadmodum, quæ quis diſponit agenda per ſuum Commiſſarium ſeu Delegatum, cui omnium agendorum commiſſionem dedit in particulari, ea quidem diſponit immediate, ſed non agit immediate: ſimile eſt igitur de providentia divina, quæ rerum quædam diſpoſitio eſt.

Aliud ſimile ſeu exemplum adducit n. 5. dicens: Ex rebus naturalibus exemplū eſſe poteſt in homine procreante filium, eà intentione, ut habeat ſolatiū ab illo tempore ſeneſcutis ſuæ, talis enim dicitur efficax providere ſibi de ſuæ ſeneſcutis ſolatio, non tamen efficere immediate illud ſolatiū, ſed à filio expectare. Eodem igitur modo intelligere poſſemus, Deum quodam effectus intendere; adeoque

90. Probatio.

providere immediatè, & tamen eos non efficere immediatè, sed per causas secundas, quæ solæ attingant illos immediatè, ad hoc à divina providentia creatæ cum certa præcipientia & præfinitione eorundem effectuum in particulari. Ita Smiling.

Itaque tamen Deus non foret causa immediata omnium rerum, neque cum omnibus causis secundis concurreret immediatè immolatione suppositi, & virtutis; equidem quod ad providentiam attinet, non potest non illa esse immediatè (inquit Smil. sup. n. 37.) à supposito, & virtute intellectiva, ac volitiva provisoris, cum sit actus immanens; licet in Deo non sit à virtute productiva intellectus, aut volitionis (cum actus intelligendi divinus non sit productus, sed per effectum Deo convenientem) quæ virtus productiva intelligitur in illa vulgari distinctione de immolatione suppositi & virtutis, quemadmodum & de supposito productivo eadem distinctio intelligitur; & idè quia divinum suppositum, aut ejus virtus non est productiva suæ providentiæ, improprie ad immediatam providentiam illa distinctio applicatur.

Quærens tamen divinum suppositum, ejusque virtus per providentiam est causa rerum ad extra, idem dicendum est de immolatione providentiæ: spectat, quod dicitur de immolatione causalitatis divini, nempe, Deum immediatè immolatione suppositi, & virtutis providere omnibus, quod non est aliud, quàm suâ providentiâ, quæ & substantia, & virtus ejus est, immediatè esse causam directivam omnium in suis finibus. Interim negant Aliqui immolationem suppositi; quàmvis fateantur, Deum secundum suppositum esse intimè præsentem in omnibus effectibus; quia (inquiunt) ordo Dei agendi universalem actionem modificatur à concursu multarum causarum secundarum, quæ eò dicuntur propinquiores, quod singulares & propriæ causæ sint à subordinatæ causæ primæ in operando; ergo una propinquius attingit effectum, quàm altera; sed causa secunda operatur immediatè immolatione suppositi; ergo Deus mediatè operatur.

Respondet Felix de Provid. c. 1. diff. 5. n. 8. negando Consequentiam: nam (inquit) causam secundam subordinari Deo in operando, non consistit in eo, quod causa secunda mediat inter Deum & effectum; sed in eo, quod operetur, dependenter à Deo. Quod autem sit causa singularis; Deus verò universalis, quid inde? Nam eodem concursu concomitanti operatur utraque, & utriusque est eadem actio, ut alibi diximus, ergo, si creatura concurrat immediatè immolatione suppositi, etiam Deus. Dicitur ergo creatura modificare causam primam; quia prima cooperatur secundæ, juxta secundæ exigentiam, et se accommodando.

Enimverò providentia (inquit Felix sup. n. 7.) ab æterno singula in quocumque effectu ordinat minutatim: ergo implicat quod concursus Dei sit indifferens ad hunc vel illum effectum, & modificetur à causis secundis.

Adde, quod sic providentia non esset antecedens operationem externam causarum secundarum, sed subsequens; & ita non esset dicenda providentia, sed postvidentia. Probatur: nam tota ratio ordinis sumenda esset tunc ex operatione causarum secundarum.

Denique sequeretur, omnes effectus, qui essent casuales & fortuiti respectu causarum secundarum, esse fortuitos respectu Dei: nam solâ denominatione extrinsecâ, ortâ à concursu causæ secundæ, concursus Dei diceretur providentia. Ita Felix probat immolationem suppositi. Bene an malè, Alii judicent.

Ego progredior ad secundam partem Conclusionis, quæ statuitur efficacia providentiæ divini; estque ab omnibus admittenda; & satis constat ex illo Psal. 137. v. 3. *Omnia quæcumque voluit fecit*: Jam autem quæ Deus facit, efficaciter providit, quia ex præconceptione, & intentione finis operatur, quâ præconceptionem, intentionemque seu ordinationem rerum in finem, providentiam efficacem nominamus: quia hæc ordinationis talis est, ut res per ipsam ab æterno ordinatæ in tempore natæ sint evenire: quo pacto etiam in nobis voluntatem efficacem distinguimus à simplici complacentia & inefficaci; quod videlicet voluntas efficax applicet, si possit, executivum principium ad opus. Igitur providentia divina est efficax dispositio omnium, quæ Deus vult fieri: cum autem non velit fieri peccata, sed solum non impedire vel permittere patet, quia Deus non providet peccata, quàmvis & de ipsis provideat, ut infra latius dicetur.

Hic jam queritur, an, exceptis peccatis, Deus omnia provideat tam finem, quàm median; verò sola media, quod idem est, ac querere, utrum providentia divina sit sola electio vel etiam intentio: nam electio versatur circâ media, intentio autem circâ finem.

Equidem Omnes admittunt providentiâ mediorum, sive electionem; Aliqui tamen negant providentiam finis, seu intentionem, inter quos Felix de Provid. c. 1. diff. 3. n. 8. & probat suam opinionem ex definitione providentiæ, putat: Ordo mediorum, seu directio, quibus unaquæque res suum assequitur finem. Providus enim non dicitur, qui intendit finem, sed qui post talem intentionem disponit media ad consecutionem finis: ergo providentia solum tendit in media. Est tamen advertendum, quod quàmvis providentia sit electio, non tamen cum omnibus respectibus, quos electio dicitur: nam ad providentiam non requiritur, quod sit assumptio unitus medii præ aliis ad consequendum finem: nam solum sufficit, quod sit prudens dispositio respectu consecutionis finis. Notanter dixi, *Prudens*, ut intelligatur, quod non quæcumque electio est providentia, sed solum illa, quæ est prudens. Ita præfatus Auctor.

At verò Smiling. sup. n. 29. docet nostram Conclusionem, dicens: providentiæ effectum seu objectum, quod per eam fit, non solum esse media, sed etiam finem, ejus gratia sunt media adhibenda. Probat primò: quia prædestinatio est

Secundo.

Tertio.

99. Declaratur efficacia divina providentiæ.

An Deus provideat tam finem, quàm median.

100. Quidam negant providentiam finis. Felix.

101. Oppositum probatur 1. Smiling.

Prædestinatio, secundum aliquos, est pars integralis providentia.

est pars providentiæ; sed prædestinatio est de fine; ergo & providentia. Majorem intelligunt Aliqui, etiam ex his, qui adversantur nostræ Conclusioni, de parte integrante vel objectiva, quatenus providentiæ objectum latius patet, & prædestinatio aliquam ejus partem attingit: sicut scientia de anima dicitur pars integralis totius Physicæ; non quod divina providentia ex pluribus à parte rei actibus constetur, quemadmodum scientia totalis ex pluribus habitibus vel actibus; sed quia objectum materiale providentiæ varium & multiplex est, & actus divini voluntatis, quatenus illius partem attingit, vocatur prædestinatio. Sic illi.

102.
Inter alios pars subjectiva.
Smiling.

Mihi autem (inquit Smil. sup. n. 30.) magis probatur communis modus loquendi, ut ratio providentiæ concipiatur abstractè, per modum totius universalis sub communi ratione actus voluntatis, vel intellectus ordinantis rem in finem, qui subdividatur quasi in plures actus inferiores ratione distinctos, puta providentiam naturalem, & providentiā supernaturalem &c. quia hic modus loquendi communior est, & nullum habet inconveniens; quia sic, qui ideam divinam ajunt esse conceptum formalem, seu actum intelligendi in Deo, distinguunt in Deo secundum rationem plures ideas, & ab illis abstrahunt communem rationem ideæ divinæ: & omnes Theologi (paucis Nominalibus exceptis) distinguunt ratione plures actus intelligendi & volendi in Deo, puta scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, voluntatem antecedentem, & consequentem &c. & ab his specialibus rationibus intelligendi, & volendi abstrahunt communem rationem intellectus & volitionis divinæ; similiter ergo nihil vetat concipere in Deo communem rationem providentiæ divinæ, & illam in particulares providentiæ actus dividere. Non nego tamen, etiam alterum modum concipiendi providentiam, & prædestinationem per modum totius integri & partis integralis esse satis convenientem. Hactenus Theodorus.

103.
Quidquid includitur in parte integrante, includitur in toto integro.

Cæterum pèinde est ad propositum argumentum, quo modo prædestinationem concipias. Nam si ut partem integram, quidquid in hæc includitur, etiam includitur in toto integro, quis est tortum actualiter si manus hominis habet quinque digitos, etiā homo habet quinque digitos; & si scientia de anima versatur circa animam humanam, etiam Physica totalis circa eandem animam versatur: ergo similiter, si prædestinatio, quæ est pars integralis versatur circa finem, etiam providentia totalis circa eundem versatur. Sin autem concipias prædestinationem ut partem subjectivam, licet non quidquid includitur in parte subjectiva includatur in toto universali, ut patet in homine & animalium: homo includit rationale, animal autem abstrahit à rationali & irrationali tanquam genus seu totum potentiale & non actuale respectu hominis & bruti, licet, in quā, id verum sit, equidem rectè sequitur: Si prædestinatio versatur circa finem, etiam providentia: sed non va-

leat hæc Consequentia: In homine includit rationale, ergo etiam in animali.

Ratio disparitatis est: quod prædestinatio est pars subjectiva, non distinguitur ab aliis partibus per hoc, quod versetur circa finem: sicut ut homo distinguitur à bruto per rationale, sed eo præcisè, quod versetur circa finem & media supernaturalia, juxta ea, quæ infra suo loco dicentur. Quamvis ergo providentia tanquam totum potentiale seu universale abstrahat à supernaturalitate finis & mediorum, haud equidem à fine.

Hinc Felix sup. n. 9. ad dictum argumentum Smiling. respondet: quod prædestinatio gratia est pars providentiæ, non tamen prædestinatio gloriæ. Et cap. 2. diff. 3. n. 5. dicit, quod prædestinatio in intentione, & prout respicit gloriam, non est pars subjectiva providentiæ. Ita Smil. disp. 6. citat n. 30. & 204.

Probatur: nam speciei, & parti subjectivæ debet convenire ratio generis, sed providentia solum est circa media, non circa finem: ergo prædestinatio in intentione, quæ est circa finem, non est species providentiæ. Prædestinatio vero in executione, & quæ respicit gratiam, pars subjectiva est providentiæ. Probatur ex dictis: nam prædestinatio ut sic respicit media supernaturalia, quæ sunt species medii in communi. Ex quo patet: quod si gloria, quæ respicitur in prædestinatione in intentione, ordinatur ad alium finem, v. g. ad ostensionem attributorum Dei; tunc talis intentio gerit rationem electionis, & sic erit pars subjectiva providentiæ.

Instabis: in Deo non est genus, neque species, ergo neque prædestinatio gratiæ potest esse species & pars subjectiva providentiæ. Respondet, concedendo non esse propriè speciem, nec providentiam esse genus; sed quod solum est aliquid commune non contrahibile, sed determinabile per prædestinationem, sicut in Deo est ratio entis, & talis entis. Hucalque Franciscus. Nunquid rectè?

Quandoque bonus dormitat Homerus, ut communiter dicitur, & verum apparet in nostro Felice, qui dicto cap. 1. n. 7. adducit Smil. pro sententia, quæ ait; providentiam esse totam circa finem, quàm media; & quidem rectè patet ex verbis Theodori, sup. relatis: ergo prosperam citatur pro sententia, quæ negat prædestinationem, prout respicit gloriam, esse partem subjectivam providentiæ; eo supposito, quod prædestinatio, prout respicit gratiam, sit pars subjectiva providentiæ. Quippe, ut audivimus ab ipso, providentia versatur tam circa finem, quàm circa media.

Quod alio argumento probat sup. n. 31. quia ita comparatur in æternitate ratio providentiæ ad rem futuram, sicut in tempore executio providentiæ, quæ est gubernatio, ad rem in se existentem: at gubernatio non solum consistit in collatione mediorum, sed etiam in collatione finis: ergo & providentia non solum consistit in ratione, aut voluntate mediorum, sed etiam finis. Minor probatur: quia gubernatio

nare est rem ad finem perducere; tantòque melior est gubernatio; quàm major perfectio à gubernante rebus gubernatis communicatur: unde cum major sit perfectio finis, quàm sejus, quod est ad finem, utraque perfectio per divinam gubernationem, quæ procul dubio optima est, communicatur creaturæ.

Per gubernationem, inquam; cum enim quæstio sit de nomine, quid nimirum gubernationis nomine importetur, oportet sequi communem modum loquendi, qui est, quod omnes res creatae in omnibus, quæ circa eas contingunt, divine subdantur gubernationi; ergo non tantum subministratio mediorum, sed etiam finis affectio sunt effectus providentiæ.

Quid ergo; inquis, ad definitionem providentiæ sup. ex Felice relata: *Ordo mediorum &c.* Respondeo: D. Tho. 1. p. q. 22. a. 1. non dicit, providentiæ esse ordinem mediorum; sed in corp. sic ait: *Ad providentiæ duo pertinent, scilicet ratio ordinis rerum provisarum in finem, & executio hujus ordinis, quæ gubernatio dicitur.* Jam autem, ut notat Smif. sup. n. 32, latius pater, rem aliquam ordinari in finem, quàm ordinari inter media.

Nam (inquit) etiam finis cui ordinatur ad finem ejus, v.g. homo ad beatitudinem, & vicissim (diverso modo) finis cuius ordinatur ad finem cui, ut beatitudo ad hominem; subiectum quippe est ordinatum ad formam, & forma ad subiectum est ordinata; non solum in genere causæ intrinsecæ, seu ad constituendum unum per se, vel per accidens; sed etiam sub diversa ratione finis ejus, & finis cui, ut Omnes loquuntur.

Et ratio locutionis facilis est; quia unum horum producit propter alterum; ut homo creatur propter beatitudinem consequendam; & hæc creatur propter hominem perficiendum; ubi autem unum sit propter alterum, ibi invenitur ratio finis; quia finis est propter quem, licet simul possit miseri alia causalitas, ut patet ex dictis. Ita Theod.

Respondet felix de Provid. c. 1. diff. 3. n. 9. quod providentiæ non est quæcumque ordinatio rei; sed rei, per quam finis consequatur, quæ res solum est medium, non verò finis cui, nec finis ejus. Sed hoc est, quod quæritur; an debeat esse talis res, per quam finis consequatur; adeoque non suppositum, sed probatum oportuit.

Probatur, inquis; quia alioqui etiam finis cui esset effectus providentiæ; nam, ut jam statim dictum est, finis cui ordinatur in finem ejus; v.g. homo ad beatitudinem; ergo homo est res ordinata, adeoque effectus providentiæ, quæ generatim definitur ratio aut voluntas ordinis rerum in finem. Porro finem cui non esse effectum, patet; quia gubernatio non versatur circa finem cui, tamquam effectum; sed ab ea supponitur. Quod colligitur ex communiloquendi usu, quo solemus gubernationem rei ab ejusdem fundatione & productione distinguere, nec dicere rem gubernari, nisi quæ

jam est. Est igitur (concludit Smif. sup. n. 33.) hoc modo planè sentiendum & loquendum de gubernatione, quod ad finem cui non terminetur directè tamquam ad effectum, sed solum tamquam ad subiectum, seu materiam circa quam.

Nec obstat D. Tho. 1. p. q. 103. a. 5. ubi in corp. ait: *Secundum eandem rationem competit Deo, esse gubernatorem rerum, & causam rerum.* Nam loquitur, secundum Smif. sup. de eadem ratione non formali sed fundamentali, quod colligitur ex verbis immediate sequentibus: *Quia ejusdem est, rem producere, & ei perfectionem dare, quod ad gubernationem pertinet.* Deus autem est causa, non quidem particularis unius generis rerum, sed universalis totius entis: unde sicut nihil potest esse, quod non sit à Deo creatum; ita nihil potest esse, quod ejus gubernationi non subdatur.

Vult ergo (prosequitur Theod. sup.) D. Tho. quod in eadem eminentia primæ & universalis causæ fundetur, quod Deus omnia creet, & gubernet, quæ creata sunt; non autem quod creatio & gubernatio sint idem. Imò potius ex hoc loco oppositum colligitur; quia productionem rerum, & gubernationem earum tamquam duo comparat inter se, & gubernationem ex productione, & utramque ex eminentia primæ & universalis causæ colligit Deo convenire: gubernatio ergo non est rei gubernatæ productio; sed rem productam supponit, eamque per media convenientia ad suos fines in tempore dirigit efficaciter, vel sufficienter, prout fuerit executio divinæ voluntatis consequentis, vel antecedentis. Sic ille: Unde admittit, providentiæ divinam, ejus executio est gubernatio, non versari circa finem cui, seu circa rem, cui providetur, quæ talem, tamquam circa effectum, saltem quoad esse simpliciter illius; sed eam quoad esse simpliciter in æternitate supponere ut futuram, eique finem ejus & media ad illum sufficientia, vel etiam efficacia disponere.

Quid ergo ad rationem in oppositum? Respondet præfatus Auctor: rationem aut voluntatem ordinis rerum in finem esse rerum, jam habentium esse futurum, & sic sortiri rationem providentiæ.

Esse, inquam, simpliciter; secus esse tali vel tali modo. Id est, res, cui Deus providet, qualis, seu quatenus ei providet, non est talis particularis providentiæ effectus ut sit; sed ut tali modo sit, seu ut talia media habeat, & per illa talem finem sibi provifum.

Dico: *Particularis providentiæ*, quia (ut notat idem Auctor n. 52.) eadem res, quatenus ad Dei gloriam, vel alium finem universalem à Deo ordinatur, respectu hujus providentiæ universalis habet rationem effectus tam quoad esse, quàm quoad tale esse. Quod fit, ut omne ens creatum, sive cum providentiâ universali, sive cum providentiâ particulari comparatum habeat simpliciter, vel aliquo modo rationem effectus providentiæ; adeoque non esse ita terminum, quin etiam sit effectus providentiæ, & quod inde consequens est, solum Deum esse ita finem

113.
An productio rerum, & earum gubernatio sint idem secundum D. Thomam.

114.
Ostenditur non esse idem.
Smif.

Providentiæ non versatur circa rem cui providetur.

115.
Resp. ad rationem in oppositum.

Qualiter dicta sententia sit intelligenda.

116.

Omne ens creatum est aliquo modo effectus providentiæ.

finem intantum à providentia ut sit intentus per modum puri termini seu objecti, & non per modum effectus.

Igitur quod supra dicebat Smilg, finem cui non esse effectum providentiæ, intelligendum est de fine cui formaliter, quatenus finis cui est respectu talis providentiæ, specialiter ad ipsum terminatæ; non autem quatenus est finis cuius, vel medium, si comparatur cum alia providentia, ipsum dirigente in finem ulteriorem. Deinde intelligitur de fine cui, quoad esse simpliciter; non quoad tale esse, seu quoad consecutionem mediorum, & finis; nam ut sic, habet rationem effectus.

117.
Explicatur
exemplis
humanis.
Primum.

Quod his exemplis humanis explicatur: sub humani artificis providentiam cadit non modò res artificata; sed etiam finis cuius, & cui, ad quem illa res ordinatur, v.g. sub providentiam architecti non solum domus cadit, sed etiam inhabitatio domus, & is, cui ad inhabitandum domus construitur; quia intendit architectus non quomodocumque domum construere; sed aptam, quæ à tali homine inhabitetur; unde totum hoc respicit providentiæ architecti, verum solum domum tamquam effectum; inhabitationem verò, & inhabitatorem, ut purum objectum & terminum; si simpliciter ille homo secundum se consideretur: alioqui si spectetur tamquam inhabitator sive inhabitans, sic etiam potest dici effectus; talis etenim architectus efficit talem hominem inhabitantem.

118.
Secundum.

Rursum: quando unus homo alterum per media aliqua ad certum finem perducere intendit, v.g. per divitias ad honores; talis quidem intentionis seu providentiæ effectus non tantum sunt media, & finis acquirendus, verum etiam ipse homo, cui finis est acquirendus; non tamen est effectus ut sit; sed ut talis sit, v.g. ut honoratus sit: est autem sub hac ratione effectus providentiæ; quia providentia non quomodocumque causat finem cuius, sed illum causat seu acquirit alteri; ita ut alter, tali fine acquisito, physicè vel moraliter perficiatur, si perfectibilis sit, ut homo, de quo loquimur, perfectibilis est.

119.
Applicantur
exempla ad
propositum.

Sic ergo in præsentì, Dei providentia, quæ homini providet æternam salutem, non solum versatur circa media, & circa salutem; sed etiam circa ipsum hominem, tamquam effectum suum, non ut homo sit, sed ut sit homo beatus. Ita Aliqui explicant hanc difficultatem. Sed (salvo meliori) hoc idem est ac dicere, beatitudinem esse effectum prædestinationis, & non propriè ipsam naturam prædestinati, de quo suo loco plura.

Resolutio
finalis.

Impræsentiarum maneat verum, providentiam esse effectivam, non solum mediorum, sed etiam finium eo modo, quo jam explicatum est. Ex quo sequitur hoc corollarium: Providentia divina est intentio & electio, ut patet ex Conclus. sequenti.

CONCLUSIO IV.

Providentia divina est intentio, & electio; quæ non sunt unus actus secundum rationem, sed duo.

Prima pars non indiget nisi explicacione terminorum, pro qua, Nota ex Smilg. sup. n. 69. intentionem aliquando accipi, prout distinguitur contra rem; non quòd intentio non sit res, sed quia non est simpliciter & proprium esse rei, cuius intentio dicitur, sed imago ejus, vel via ad illam ideoque res, quoad esse proprium, & simpliciter, dicitur res; & ab intentione sic sumptà vocantur species intentionales quædam qualitates impressæ vel expressæ, quibus potentia cognoscitiva vel utitur ad cognoscendum, vel formaliter cognoscitur, & imaginantur objectum; nam species impressa est effectivè imago objecti; species verò expressa ab intellectu est formaliter imago objecti; aliæ verò qualitates, & formæ perfectæ, præter has species intelligibiles, & sensibiles, vocantur reales.

Dicitur: *forma perfectæ*; propter vim impressam mobili, impulsivamque mobili, seu potius impulsivam qualitatem, quam Aliqui intentionem appellant, quasi tendentiam & viam, seu potius dispositionem ad terminum, formamque perfectam. Sic virtutem ab arte impressam instrumento, quæ movet & applicat instrumentum, appellant intentionem. Verum de intentione sic sumpta non queritur hoc loco; quia talis intentio contra electionem non dividitur.

De qua ergo? De intentione, ut est actus voluntatis, quo voluntas tendit in finem, & quæ sub ratione finis, sive cum respectu ad media, quæ intentio vocatur collativa, & distinguitur contra absolutam, quæ tendit solum in rem, quæ est finis. Et quia finis dupliciter respicit media, idè subdividi potest intentio collativa in eam, quæ voluit est finis tamquam effectus mediorum in genere causæ efficientis, seu tamquam per media consequendus; & in eam, quæ voluit est finis, tamquam ratio & causa finium mediorum, seu tamquam id, cuius gratia voluit finit media.

Eodem autem modo (inquit Smilg. sup. n. 71.) sunt variae acceptiones electionis: nam primò accipitur, prout est idem quòd selectio, seu electio unius præ alio. Verum de electione sic sumptà non queritur hoc loco; quia sic non opponitur intentioni; cum etiam propositis pluribus finibus, unus præ alio intentio possit, & ita seligi per intentionem.

Secundò igitur sumitur electio pro actus voluntatis circa ea, quæ sunt ad finem, id est, circa media, idque vel absolute, quatenus sunt res aliquæ, vel comparative seu collative, in quantum